

2/ 250
C.

SANCTI AURELI
AUGUSTINI
HIPONENSIS EPISCOPI
OPERA
PARS IV.
OPERA ORATORIA
SERMONUM CLASSIS I.
SERMONES DE TEMPORE

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

SERMONES

AD POPULUM.

CLASSIS II.

SERMONES DE TEMPORE.

SERMO CLXXXIV¹.

In Natali² Domini nostri Jesu Christi, I.

I. NATALIS Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, quo Veritas de terra orta est, et dies ex die in nostrum natus est diem, anniversario reditu nobis hodie celebrandus illuxit: exultemus et jucundemur in eo. Quid enim nobis præstiterit tantæ sublimitatis humilitas, fides habet Chris-

¹ Alias de Diversis 56. — ² Sermones de *Natali Domini* habitos ab Augustino Possidius in *Indiculo* cap. 9 testatur, et rursus 10 cap. notat de hoc eodem festo septem; ubi Sermonem tamen aliquem distincte non designat.

1.

007984

tianorum, remotum est a cordibus impiorum; quoniam abscondit Deus hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelavit ea parvulis¹. Teneant ergo humiles humilitatem Dei: ut in hoc tanto adjumento, tanquam in infirmitatis suæ jumento, perveniant ad altitudinem Dei. Sapientes autem illi et prudentes, dum alta Dei quærent, et humilia non credunt, ista prætermittentes, et propter hoc nec ad illa pervenientes, inanes et leves, inflati et elati, et tanquam inter cælum et terram in ventoso medio pepererunt. Sunt enim sapientes et prudentes, sed hujus mundi, non illius a quo factus est mundus. Nam si esset in eis vera sapientia, quæ Dei est et Deus est, intelligerent a Deo carnem potuisse suscipi, nec eum in carnem potuisse mutari: intelligerent eum assumpsisse quod non erat, et permansisse quod erat; et in homine ad nos venisse, et a Patre non recessisse; et id eum perseverasse quod est, et nobis apparuisse quod sumus; et corpori infantili potentiam esse inditam, et mundanæ moli non esse subtractam. Cujus opus est apud Patrem manentis mundi universus, hujus opus est ad nos venientis virginis partus. Dedit quippe indicium majestatis ejus virgo mater, quam virgo ante conceptum, tam virgo post partum; a viro prægnans inventa, non facta: gravida masculino, sine masculino: felicior atque mirabilior foecunditate addita, integritate non perdita. Hoc tam grande miraculum malunt illi fictum putare, quam factum. Ita in Christo homine et Deo, credere quoniam non possunt humana, contemnunt; quoniam non possunt contemnere divina, non credunt. Nobis autem quanto illis abjectius, tanto sit gratius in humilitate Dei hominis corpus: et quanto illis est impossibilior, tanto sit divini in hominis nativitate virginis partus.

¹ Matth. xi, 25.

II. Proinde Natalem Domini frequentia et festivitate debita celebremus. Exultent viri, exultent foeminae: Christus vir est natus, ex foemina est natus; et uterque sexus est honoratus. Jam ergo ad secundum hominem transeat, qui in primo fuerat ante damnatus. Mortem nobis persuaserat foemina: vitam nobis peperit foemina. Nata est similitudo carnis peccati, qua mundaretur caro peccati. Non itaque caro culpetur, sed ut natura vivat, culpa moriatur: quia sine culpa natus est, in quo is qui in culpa fuerat, renascatur. Exultate, pueri sancti, qui Christum præcipue sequendum elegistis, qui conjugia non quæsistis. Non ad vos per conjugium venit, quem sequendum invenistis; ut donaret vobis contemnere per quod venistis. Vos enim venistis per carnales nuptias, sine quibus ille spirituales venit ad nuptias: et vobis dedit spernere nuptias, quos præcipue vocavit ad nuptias. Ergo unde nati estis, non quæsistis; quia eum qui non ita natus est, plus quam cæteri dilexistis. Exultate, virgines sanctæ: Virgo vobis peperit, cui sine corruptione nubatis, quæ nec concipiendo, nec pariendo potestis perdere quod amatis. Exultate, justi: Natalis est Justificatoris. Exultate, debiles et ægroti: Natalis est Salvatoris. Exultate, captivi: Natalis est Redemptoris. Exultent servi: Natalis est dominantis. Exultent liberi: Natalis est liberantis. Exultent omnes Christiani: Natalis est Christi.

III. Hic de matre natus istum diem sæculis commendavit, qui de Patre natus sæcula cuncta creavit. Nec illa nativitas ullam habere potuit matrem, nec ista quæsivit hominem patrem. Denique natus est Christus et de patre, et de matre; et sine patre, et sine matre: de patre Deus, de matre homo; sine matre Deus, sine patre homo. « Generationem ergo ejus quis enarrabit¹? » Sive il-

¹ Isaï. lxxviii, 8, et Act. v, 33.

lam sine tempore, sive istam sine semine; illam sine initio; istam sine exemplo; illam quæ nunquam non fuit, istam quæ nec antea nec postea fuit; illam quæ non habet finem, istam quæ initium illic habet, ubi finem. Merito ergo Prophetæ nuntiaverunt nasciturum, cœli vero atque Angeli natum. Jacebat in præsepio continens mundum: et infans erat et Verbum. Quem cœli non capiunt, unius foeminæ sinus ferebat. Illa regem nostrum regebat; in quo sumus, illa portabat; panem nostrum illa lactabat. O manifesta infirmitas, et mira humilitas, in qua sic latuit tota Divinitas! Matrem cui subjacebat infantia, regebat potentia: et cujus ubera sugebat, eam veritate pascebat. Perficiebat in nobis sua munera, qui sumere non abhorruit, etiam nostra primordia: et ipse faciat nos Dei filios, qui propter nos fieri voluit hominis filius.

SERMO CLXXXV¹.

In Natali Domini, II.

I. NATALIS Domini dicitur, quando Dei Sapientia se demonstravit infantem, et Dei Verbum sine verbis vocem carnis emisit. Illa tamen occulta Divinitas, et Magis cœlo teste significata, et pastoribus angelica voce nuntiata est. Hanc igitur anniversaria solemnitate celebramus diem, qua impleta est prophetia dicens: « Veritas de terra orta » est, et justitia de cœlo prospexit². » Veritas quæ est in sinu Patris, de terra orta est, ut esset etiam in sinu

¹ Alias de Diversis 62. — ² Psal. LXXXIV, 12.

matris. Veritas qua mundus continetur, de terra orta est, ut foemineis manibus portaretur. Veritas qua beatitudo Angelorum incorruptibiliter alitur, de terra orta est, ut carnalibus uberibus lactaretur. Veritas cui cœlum non sufficit, de terra orta est, ut in præsepio poneretur. Cujus bono in tanta humilitate venit tanta sublimitas? Nulli utique suo; sed magno, si credimus, nostro. Expergiscere, homo: pro te Deus factus est homo. « Surge, qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus¹. » Pro te, inquam, Deus factus est homo. In æternum mortuus esses, nisi in tempore natus esses. Nunquam libereris a carne peccati, nisi suscepisset similitudinem carnis peccati. Perpetua te possideret miseria, nisi fieret hæc misericordia. Non revixisses, nisi tuæ morti convenisset. Defecisses, nisi subvenisset. Perisses, nisi venisset.

II. Celebremus læti nostræ salutis et redemptionis adventum. Celebremus festum diem, quo magnus et æternus dies ex magno et æterno die venit in hunc nostrum tam brevem temporalem diem. « Hic est nobis factus justitia, et sanctificatio, et redemptio: ut, quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur². » Ut enim superbiæ Judæorum similes non essemus, qui « Ignorantes Dei justitiam, et suam volentes constituere, » justitiæ Dei non sunt subjecti³: » propterea cum dixisset: « Veritas de terra orta est; » mox addidit: « Et justitia de cœlo prospexit: » ne sibi eam mortalis infirmitas arrogaret, ne ista sua diceret, et se homo a se ipso justificari, hoc est, a se justum fieri credens, Dei justitiam recusaret. « Veritas ergo de terra orta est: » Christus qui dixit: « Ego sum veritas⁴, » de Virgine natus est. « Et » justitia de cœlo prospexit: » quoniam credens in eum

¹ Ephes. v, 14. — ² 1 Cor. i, 30, 31. — ³ Rom. x, 3. — ⁴ Joan. xiv, 6.

qui natus est, non homo a se ipso, sed a Deo justificatus est. « Veritas de terra orta est : » quia « Verbum caro » factum est¹. Et justitia de cœlo prospexit : » quia « Omne » datum optimum et omne donum perfectum desursum » est². Veritas de terra orta est, » caro de Maria. « Et » justitia de cœlo prospexit : » quia « non potest homo » accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cœlo³. »

III. « Justificati igitur ex fide, pacem habeamus ad » Deum, per Dominum nostrum Jesum Christum, per » quem et accessum habemus in gratiam istam, in qua » stamus, et gloriamur in spe gloriæ Dei⁴. » His, fratres, quæ mecum recognoscitis, paucis apostolicis verbis, pauca verba Psalmi hujus admiscere delectat, et consonantiam reperire. « Justificati ex fide, pacem habeamus ad Deum : quia « Justitia et pax osculatæ sunt invicem⁵. Per Domi- » num nostrum Jesum Christum : » quia « Veritas de » terra orta est. Per quem et accessum habemus in gra- » tiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ » Dei. » Non ait, gloriæ nostræ, sed « gloriæ Dei : » quia « justitia, » non de nobis processit, sed « de cœlo pros- » pexit. Qui ergo gloriatur, non in se, sed in Domino » gloriatur⁶. » Hinc enim et nato ex Virgine Domino, cujus diem Natalem hodie celebramus, præconium vocis angelicæ factum est ; « Gloria in excelsis Deo, et in terra » pax hominibus bonæ voluntatis⁷. » In terra enim pax unde, nisi quia « Veritas de terra orta est, » id est, Christus de carne natus est ? « Et ipse est pax nostra qui fecit » utraque unum⁸ : » ut essemus homines bonæ voluntatis, suaviter connexi vinculis unitatis. In hac igitur gratia gaudeamus, ut sit gloria nostra testimonium conscientiae

¹ Joan. 1, 14. — ² Jacob. 1, 17. — ³ Joan. III, 27. — ⁴ Rom. VII, 1, 2. — ⁵ Psal. LXXXIV, 11, 12. — ⁶ I Cor. 1, 31. — ⁷ Luc. II, 14. — ⁸ Ephes. II, 14.

nostræ¹ : ubi non in nobis, sed in Domino gloriemur². Hinc enim dictum est : « Gloria mea, et exaltans caput » meum³. » Nam quæ major gratia Dei nobis potuit illucescere, quam ut habens unigenitum Filium, faceret eum hominis filium ; atque ita vicissim hominis filium, faceret Dei Filium ? Quære meritum, quære causam, quære justitiam ; et vide utrum invenias nisi gratiam.

SERMO CLXXXVI⁴.

In Natali Domini, III.

I. GAUDEMUS, fratres : lætentur et exultent gentes. Istum diem nobis non sol iste visibilis, sed Creator ipsius invisibilis consecravit⁵, quando eum pro nobis visibilem factum, a quo invisibili et ipsa creata est, visceribus foecundis et genitalibus integris virgo mater effudit. Concipiens virgo, pariens virgo, virgo gravida, virgo foeta, virgo perpetua. Quid miraris hæc, o homo ? Deum sic nasci oportuit, quando esse dignatus est homo. Talem fecit illam, qui est factus ex illa. Antequam enim fieret, erat : et quia omnipotens erat, fieri potuit manens quod erat. Fecit sibi matrem, cum esset apud Patrem : et cum fieret ex matre, mansit in Patre. Quomodo Deus esse desisteret, cum homo esse coepit, qui genitrici suæ præstitit ne desisteret virgo esse, cum peperit ? Proinde quod Verbum caro factum est, non verbum in carnem pereundo

¹ 2 Cor. 1, 12. — ² I Cor. 1, 31. — ³ Psal. III, 4. — ⁴ Alias de Tempore 19. — ⁵ Cod. Cass. cvi, fol. 159 : Quia Maria istum diem nobis non sol iste visibilis consecravit.

cessit; sed caro ad Verbum, ne ipsa periret, accessit: ut quemadmodum homo est anima et caro, sic esset Christus Deus et homo. Idem Deus qui homo, et qui Deus idem homo: non confusione naturæ, sed unitate personæ. Denique qui Filius Dei generanti est coæternus semper ex Patre, idem filius hominis esse cœpit ex virgine. Ac sic et Filii divinitati est addita humanitas; et tamen non est personarum facta quaternitas, sed permanet Trinitas.

II. Non ergo vobis subrepat quorundam sententia minus attentorum in regulam fidei et in Scripturarum oracula divinarum. Dicunt enim: Qui filius est hominis, factus est Filius Dei; qui vero Filius est Dei, non est factus filius hominis. Hoc ut dicerent, quod verum est attenderunt; sed verum eloqui non valuerunt. Quid enim attenderunt, nisi quia humana natura potuit in melius commutari, in deterius autem divina non potuit? Hoc verum est: sed etiam sic, id est, nequaquam in deterius divinitate mutata, Verbum tamen caro factum est. Neque enim ait Evangelium: Caro Verbum facta est: sed ait: « Verbum caro factum est¹. » Verbum autem Deus; quia « Deus erat Verbum. » Et quid caro, nisi homo? Non enim sine anima in Christo hominis caro. Unde ait: « Tristis est anima mea usque ad mortem². » Si ergo Verbum Deus, et homo caro, quid est aliud, « Verbum factum est caro, » nisi, Qui Deus erat, factus est homo? Ac per hoc qui erat Dei Filius, factus est hominis filius, assumptione inferioris, non conversione potioris, accipiendo quod non erat, non amittendo quod erat. Nam quomodo in regula fidei confiteremur, credere nos in Filium Dei qui natus est ex virgine Maria, si non Filius Dei, sed filius hominis natus est ex virgine Maria? Quis enim Christianus neget ex illa foemina filium hominis natum?

¹ Joan. 1, 14. — ² Matth. xxvi, 38.

sed tamen Deum hominem factum, et ita hominem Deum factum. « Deus enim erat Verbum, » et « Verbum caro » factum est. » Confitendum est igitur eum, qui Filius Dei erat, ut de virgine Maria nasceretur, assumpta forma servi filium hominis factum, quod erat manentem, quod non erat assumentem: esse incipientem quo minor est Patre, et semper manentem in eo quod unum sunt ipse et Pater.

III. Nam si ille qui semper est Dei Filius, non ipse est factus hominis filius, quomodo de illo dicit Apostolus: « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est » esse æqualis Deo, sed se ipsum exinanivit formam servi » accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu » inventus ut homo¹? » Neque enim alius, sed ipse in forma Dei æqualis Patri, qui est utique unigenitus Dei Filius, « Semetipsum exinanivit, in similitudinem hominum factus. » Neque alius, sed idem ipse in forma Dei æqualis Patri, « humiliavit, » non alium, sed, « Semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. » Quod totum non fecit Dei Filius, nisi in ea forma qua est hominis filius. Item si ille qui semper est Dei Filius, non est ipse factus hominis filius, quomodo dicit Apostolus ad Romanos: « Segregatus in Evangelium » Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem²? » Ecce Filius Dei, quod utique semper erat, factus est ex semine David secundum carnem, quod non erat. Item si ille qui est Dei Filius, non est ipse factus filius hominis, quomodo « Misit Deus » Filium suum factum ex muliere³? » Quo nomine secundum hebræam linguam non virgineum decus negatur, sed foemineus sexus ostenditur. Quis enim a Patre est mis-

¹ Philip. 11, 6, 7. — ² Rom. 1, 1-3. — ³ Galat. 1v, 4.

sus, nisi unigenitus Dei Filius? Quomodo ergo ex muliere factus, nisi quia idem ipse qui erat apud Patrem Dei Filius, missus factus est hominis filius? De Patre natus sine temporis die, de matre natus hoc die. Istum enim diem quem creavit, in quo crearetur elegit, sicut factus est de matre quam fecit. Nam et ipse dies a quo deinceps incrementum lucis accipit dies, opus Christi significat, a quo interior homo noster renovatur de die in diem¹. Æterno quippe creatori in tempore creato ille dies debuit esse natalis, cui creatura congrueret temporalis.

SERMO CLXXXVII².

In Natali Domini, IV.

I. LAUDEM Domini loquetur os meum: ejus Domini per quem facta sunt omnia, et qui factus est inter omnia: qui est Patris revelator, matris creator: Filius Dei de Patre sine matre, filius hominis de matre sine patre: magnus dies Angelorum, parvus in die hominum: Verbum Deus ante omnia tempora, Verbum caro opportuno tempore: conditor solis, conditus sub sole: cuncta sæcula ordinans de sinu Patris, hodiernum diem consecrans de utero matris: ibi manens, hinc procedens: effector cœli et terræ, sub cœlo exortus in terra: ineffabiliter sapiens, sapienter infans: mundum implens, in præsepio jacens: sidera regens, ubera lambens: ita magnus in forma Dei, brevis in forma servi, ut nec ista brevitate magnitudo illa minueretur, nec illa magnitudine ista brevis premeretur. Ne-

¹ 2 Cor. iv, 16. — ² Alias de Tempore 27.

que enim quando membra humana suscepit, opera divina deseruit: nec attingere a fine usque ad finem fortiter, et disponere omnia suaviter destitit¹; quando infirmitate carnis indutus, virginali utero receptus est, non inclusus; ut nec Angelis subtraheretur sapientiæ cibus, et nos gustaremus quam suavis est Dominus.

II. Quid hoc miramur de Verbo Dei, cum sermo iste quem promimus ita liber sensibus influat, ut eum et recipiat, et non includat auditor? Nam nisi reciperetur, neminem instrueret: si includeretur, ad alios non veniret. Et utique sermo iste verbis syllabisque dividitur: nec tamen ex eo tanquam ex cibo ventris singulas particulas tollitis; sed omnes totum auditis, totum singuli capitis. Nec timemus dum loquimur, ne totum audiendo unus absumat, nec alter possit habere quod sumat: sed ita vos attentos esse volumus, nullius aurem mentemque fraudantes, ut et totum singuli audiatis, et totum ad audiendum cæteris relinquatis. Neque hoc fit alternis temporibus, ut cum sermo qui dicitur ad te primum intraverit, exeat a te, ut ad alium possit intrare: sed simul ad omnes venit, et totus ad singulos pervenit, et si totus memoria teneri valuisset, sicut ad totum audiendum omnes venistis, ita cum toto singuli rediretis. Quanto magis Verbum Dei, per quod facta sunt omnia, et quod in se manens innovat omnia; quod nec locis concluditur, nec temporibus tenditur; nec morulis brevibus longisque variatur; nec vocibus textitur, nec silentio terminatur; quanto magis hoc tantum et tale Verbum potuit matris uterum assumpto corpore foecundare, et de sinu Patris non emigrare? hinc ad oculos humanos exire, inde mentes angelicas illustrare? hinc ad terras procedere, inde cœlos extendere? hinc homo fieri, inde homines facere?

¹ Sap. viii, 1.

III. Nemo ergo credat Dei Filium conversum et commutatum esse in hominis filium : sed potius credamus et non consumpta divina et perfecte assumpta humana substantia, manentem Dei Filium, factum hominis filium. Neque enim quia dictum est : « Deus erat Verbum, et Verbum » caro factum est¹; » sic Verbum caro factum est, ut esse desineret Deus : quando in ipsa carne quod Verbum caro factum est, Emmanuël natum est, nobiscum Deus². Sicut Verbum quod corde gestamus, fit vox cum id ore proferimus, non tamen illud in hanc commutatur, sed illo integro ista in qua procedat assumitur, ut et intus maneat quod intelligatur, et foris sonet quod audiatur : hoc idem tamen profertur in sono, quod ante sonuerat in silentio; atque ita verbum cum fit vox, non mutatur in vocem; sed manens in mentis luce, et assumpta carnis voce procedit ad audientem, et non deserit cogitantem. Non cum ipsa vox in silentio cogitatur, quæ vel græcæ est, vel latinæ, vel linguæ alterius cujuslibet : sed cum ante omnem linguarum diversitatem res ipsa quæ dicenda est, adhuc in cubili cordis quodam modo nuda est intelligenti, quæ ut inde procedat loquentis voce vestitur. Verumtamen utrumque hoc, et quod cogitatur intelligendo, et quod sonat loquendo, mutabile atque dissimile est : neque illud manebit, cum oblitus fueris; neque hoc, cum silueris : Verbum autem Domini manet in æternum, et incommutabiliter manet.

IV. Et cum carnem assumpsit ex tempore, ut ad temporalem vitam nostram procederet, non in carne amisit æternitatem, sed etiam carni præstitit immortalitatem. Ita ipse « Tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultavit ut gigas ad currendam viam³. Qui cum in forma » Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo : »

¹ Joan. I, 14. — ² Matth. I, 23. — ³ Psal. xviii, 6.

sed ut propter nos fieret quod non erat, « Semetipsum exinanivit; » non formam Dei perdens, sed « formam servi » accipiens : » et per hanc « in similitudinem hominum » factus; » nec propria substantia, sed « habitu inventus » ut homo¹. » Hoc enim totum quod sumus vel in anima vel in corpore, nostra natura est, illius habitus : nos nisi hoc essemus, non essemus; ille si hoc non esset, esset utique Deus. Et cum hoc esse cœpit quod non erat, homo factus est, permanens Deus; ut non unum horum, sed utrumque verissime diceretur; et propter quod homo factus est, « Quoniam Pater major me est²; » et propter quod permansit Deus, « Ego et Pater unum sumus³. » Nam si Verbum in carnem, hoc est, Deus in hominem mutatus converteretur, non esset verum, nisi « Pater major me est; » quia homine major est Deus : illud autem falsum esset, « Ego et Pater unum sumus; » quia non sunt unum Deus et homo. Sed forsitan posset dicere : Ego et Pater, non unum sumus, sed unum fuimus. Quod enim erat et esse destitit, non est utique, sed fuit. Nunc autem, et propter veram formam servi, quam acceperat, verum dixit : « Pater major me est : » et propter veram formam Dei, in qua permanebat, verum dixit : « Ego et Pater unum sumus. » Exinanivit ergo se apud homines, non ita factus quod non erat, ut non esset quod erat : sed occultans quod erat, et demonstrans quod factus erat. Proinde quia virgo concepit et peperit filium, propter manifestam servi formam, « Puer natus est nobis⁴. » Quia vero Dei Verbum quod manet in æternum, caro factum est, ut habitaret in nobis, propter Dei formam latentem; sed manentem, sicut nuntiavit Gabriel, vocamus nomen ejus Emmanuël. Factus est enim homo, permanens Deus, ut et filius ho-

¹ Philip. II, 6, 7. — ² Joan. XIV, 28. — ³ Id. X, 30. — ⁴ Isai. IX, 6.

minis recte vocetur « Nobiscum Deus ¹ : » non alter Deus, alter homo. Exultet itaque in credentibus mundus, quibus salvandis venit per quem factus est mundus, conditor Mariæ, natus ex Maria : filius David, Dominus David : semen Abrahæ, qui est ante Abraham : factor terræ, factus in terra : creator cœli, creatus sub cœlo. Ipse est dies quem fecit Dominus, et dies cordis nostri ipse est Dominus. Ambulemus in lumine ejus, exulemus et jucundemur in eo.

SERMO CLXXXVIII².

In Natali Domini, V.

I. FILIUM Dei, sicuti est apud Patrem æqualis illi et cœternus, in quo condita sunt omnia in cœlo et in terra, visibilia et invisibilia, Verbum Dei et Deum, vitam et lucem hominum, si laudare moliamur, non mirum est quod nulla humana cogitatio, nullus sermo sufficiat. Quomodo enim laudare digne valeat lingua nostra, quem cor nostrum adhuc videre non valet, ubi oculum condidit quo possit videri, si purgetur iniquitas, si sanetur infirmitas, et fiant beati mundo corde, quia ipsi Deum videbunt? Non mirum est, inquam, nos non invenire, quibus verbis unum Verbum dicamus, in quo dictum est ut essemus, qui de illo aliquid diceremus. Hæc enim verba cogitata atque prolata mens nostra format, illo autem Verbo ipsa formatur. Nec eo modo facit homo verba, quo

¹ Matth. 1, 23. — ² Alias de Tempore 25.

modo est factus ipse per Verbum : quia nec eo modo genuit Pater unicum Verbum, quo modo fecit cuncta per Verbum. Deum quippe genuit Deus ; sed simul gignens et genitus unus est Deus. Mundum autem fecit Deus ; mundus transit, et permanet Deus. Et sicut ea quæ facta sunt, se ipsa utique non fecerunt : sic a nullo factus est, per quem fieri omnia potuerunt. Non igitur mirum, si homo factus inter omnia, verbis non explicat Verbum, per quod facta sunt omnia.

II. Huc itaque paululum aures et animos advertamus, si forte valeamus aliquid congruum dignumque dicere, non ex eo quod « In principio erat Verbum, et Verbum » erat apud Deum, et Deus erat Verbum : » sed ex eo quod « Verbum caro factum est : » si forte dicatur a nobis per quod « habitavit in nobis ; » si forte ibi possit esse dicibilis, ubi voluit esse visibilis. Propter hoc enim et istum celebramus diem, quo nasci est dignatus ex virgine : quam generationem suam fecit ab hominibus utcumque narrari. In illa vero æternitate, in qua Deus de Deo natus est, « Generationem ejus quis enarrabit ¹ ? » Ibi talis dies non est, qui solemniter celebretur. Neque enim transit anniversario volumine rediturus ; sed manet sine occasu, quia non cœpit exortu. Est ergo illud unicum Dei Verbum, illa vita, illa lux hominum, æternus quidem dies : iste autem in quo humanæ carni copulatus, factus est tanquam sponsus procedens de thalamo suo, nunc hodiernus est, cras fit hesternus. Verumtamen hodiernus natus ex virgine commendat æternum, quia æternus natus ex virgine consecravit hodiernum. Quas itaque laudes charitati Dei dicamus, quas gratias agamus? Qui nos ita dilexit, ut propter nos fieret in tempore, per quem facta

¹ Isai. LIII, 8, et Act. VIII, 33.